

ГОДИШНИНИ

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ПРОФЕСОР ЖИВКО ГЪЛЪБОВ
(ПО ПОВОД НЕГОВИЯ 80-ГОДИШЕН ЮБИЛЕЙ)

Юбилейната годишнина на чл.-кор. проф. ЖИВКО СПАСОВ ГЪЛЪБОВ е подходящ повод с признателност да отбележим неговата продължителна и ползотворна творческа дейност на научен работник и географ-изследовател. Това е път на един от най-изтъкнатите, известни и всепризнати учени във физическата география и водещ изследовател на релефа на нашите земи. Той е същевременно най-възрастният и с най-продължителен стаж учен в сред българските географи. Почти 60 години от неговия живот са отдадени на физическата география и на геоморфологията.

Живко Спасов Гълъбов е роден на 22 юни 1908 г. в семейство на служещи с буден народностен дух и родолюбиви традиции. Корените на неговия род лежат в недрата на Родопите. И може би оттук произтича голямото влечение и любов към тази наша планина.

Живко Гълъбов завършва гимназия с отличен успех през 1927 г. В същата година се записва за студент по география в Историко-филологическия факултет на Софийския университет, където тогава се води обучението на студентите по тази наука. Още от първите години на своето следване неговите интереси са насочени към физическата география. Особено голямо е неговото влечение към релефообразуването и развитието на българските земи.

Основен източник на знания и подготовка на Ж. Гълъбов в университета е руската и съветска литература по география. Макар и трудно той намира начин и заедно със свои колеги състуденти се снабдява с не-

необходимите му учебници и книги. Любова към съветската литература той запазва през цялото време на творческа и изследователска дейност.

Университета Ж. Гълъбов завършва с отличие. Набрал е солидни познания и същевременно придобил опит в теренните геоморфоложки изследвания. Излиза от него като млад научен работник и изследовател с подчертан афинитет към самостоятелна работа. Кратко време след дипломирането си Ж. Гълъбов е учител в родния си град и в София. После постъпва на работа в Централния метеорологически институт (сега Главно управление по хидрология и метеорология), където намира възможност да се занимава с научна работа. В 1938 г. е привлечен за асистент по физическа география в университета. Същата година е изпратен на специализация в Сорбоната — Франция.

След завръщането си от специализация Ж. Гълъбов се отдава изцяло на научна и изследователска работа в областта на физическата география. Определено се насочва към проблемите на геоморфологията. През 1941 г. е избран за частен доцент, а от 1946 г. е вече редовен доцент. Четири години по-късно става професор. От 1948 г. е избран за член-кореспондент на Българската академия на науките.

Още в първите години след Деветосептемврийската победа Ж. Гълъбов е натоварен с ръководно-организационна работа. В 1946 г. е назначен за ръководител на катедрата по обща физическа география в Историко-филологическия факултет. Неин титуляр остава до 1963 год. Извесно време е декан и зам.-декан на биолого-географския факултет. На него е поверено ръководството на новосъздадения през 1951 г. Географския институт при Българската академия на науките и на Секцията по физическа география. В продължение на 27 години той е директор на Географския институт, ръководител на младия колектив от научни работници и специалисти. Организира неговата дейност, направлява научната тематика и ръководи и печатната продукция. Провежда научни прояви, участва на редица международни географски конгреси, конференции, съвещания и др. Бил е дългогодишен председател на Националния комитет по география, председател на Българското географско дружество, председател на Научния съвет на Географския институт, председател на Специализирания научен съвет по география към Висшата атестационна комисия, член на Висшата атестационна комисия и на други ръководни научни органи. След реорганизирането на Географския институт през 1973 г. извесно време ръководи секцията по геоморфология.

Ползотворна научна и изследователска дейност преф. Ж. Гълъбов разгръща на широк фронт след Деветосептемврийската победа. Той се откроява като физикогеограф-комплексник с енциклопедични познания по всички географски дисциплини. Но с предпочитания работи и влага своето вдъхновение, творчески заряд и сили в геоморфологията.

Първите стъпки на своята творческа дейност Ж. Гълъбов прави в Родопите. Тази наша планина остава завинаги тясно свързана с живота на младия начинаещ изследовател и на известния по-късно авторитетен български географ. Провежда продължителни теренни проучвания в Чернатица, поречието на Горна и Средна Арда, в Източните Родопи. При тях сполучливо съчетава научната прозорливост и интуицията с богатата информация, събрана при теренните наблюдения. Способностите за дълбоки анализи и синтези позволяват на Ж. Гълъбов да развие интересни концепции за тектониката и морфогенезиса на Родопите. Много от неговите идеи и мисли по тези въпроси продължават да бъдат актуални и в наши дни.

Возможностите си на голям учен изследовател, научен ръководител и организатор Ж. Гълъбов разгръща след 50-те години, когато е директор на Географския институт. Двата акад. Атанас Бешков стават при тежкелно ядро, около което се обединяват малкото географски сили. Те създават звено от млади научни работници, което по-късно поема ръководството на научно-изследователската работа в института.

Още в първите години след Деветосептемврийската победа Ж. Гълъбов установява тесни връзки със съветските географи. Тези връзки бързо се разширяват и оказват благотворно влияние за развитието на българската география. Провеждат се редица успешни съвместни инициативи, между които широко се откроява създаването на двутомна „География на България“. Сътрудничеството продължава и се разширява през последното десетилетие в сравнителните комплексни географски изследвания на Голям Кавказ и Стара планина, на Задкавказието и Южна България.

Ж. Гълъбов е горещ привърженик на теренната работа при географските изследвания. Поради това той провежда продължителни експедиционни наблюдения върху релефа и многократно посещава в различни части области и райони на страната. Работи в Стара планина, Предбалкана, Дунавската равнина, Горнотракийската низина, Рила, Краището, Средното-рието и отново в Родопите. Тези изследвания са залегнали в основата на създадените от него концепции за морфоструктурните особености на българските земи и обясненията за морфогенезиса и техния релеф. Той в основни линии определя основните насоки в развитието на геоморфологията в България и създава първите научнообосновани представи за морфогенезиса на нейните земи.

Наред с приносите в регионалните изследвания върху релефа на България Ж. Гълъбов има съществени заслуги и приноси за теоретичното обогатяване и развитието на българската геоморфология. В своите разработки той застъпва историко-генетическия принцип на морфогенезата и широко прилага палеогеоморфоложкия анализ. При проследяване на регионалните различия и диференциация на релефа на България Ж. Гълъбов особено силно подчертава ролята и значението на морфоструктурите. Те се възприемат като обемни тела, развиващи се под тясното взаимодействие на ендо- и екзогенезата.

Ако може да се говори за втора любов в творчеството на един учен, то за проф. Ж. Гълъбов това е морфометрията. Тя се възприема от него за неразделна част на морфоложната интерпретация. Морфометриятата разкрива важни страни от динамиката на релефа и дава количествен израз на морфогенезата. Застъпвайки такава концепция, Ж. Гълъбов широко прилага морфометрията чрез включване в системата на анализите и синтезите съответни количествени морфометрични показатели. Посредством тях се въвеждат корелационни коефициенти, които помагат за установяването на връзките и зависимостите между морфоструктурните особености, тектонските движения и морфоскултурата на релефа. Ж. Гълъбов разработва оригинални методи за провеждане на морфометрични измервания. През последните години той особено наблегна на техните обемно-пространствени значения при интерпретациите.

Почетен дял в научноизследователската дейност на проф. Ж. Гълъбов заемат въпросите на геоморфоложното картиране и картографиране. Поради това той полага много усилия за тяхното развитие, приложение и усъвършенстване на методиката на приложение. Според Ж. Гълъбов геоморфоложката карта е основно задължително изобразително средство при всички геоморфоложки изследвания и разработки. Тя съдържа богата и кондъзирана с точни пространствени отношения информация, която не всякога може достатъчно да се отрази в текст. Изработените от Ж. Гълъбов геоморфоложки карти се характеризират с изразителност, прецизност, точност и съвършенство в техническото оформление и изпълнение.

Проф. Ж. Гълъбов има определен личен принос за развитието на картографията и учебното дело по география в България особено в първите години на социалистическата революция. Под негово ръководство колектив от географи създава първия на високо научно ниво и методически добре структуриран учебник по физическа география за средните училища в нашата страна. Той става основа, върху която редица години по-късно се разработват учебниците по този предмет в училищата. Под ръковод-

ството и при активното участие на проф. Ж. Гълъбов колектив разработва първия учебник по физическа география на България за учителски институти. Той претърпява три издания. По своето научно съдържание задълбоченост на изложение и подход в изясняване на физикогеографските явления този труд се доближава до изискванията на монография.

Целокупното творчество на проф. Ж. Гълъбов е предоставено с около 150 научни труда, студии, научнопопулярни статии, учебници, рецензи, отзиви, научни доклади и др. С особена значимост между тях се откроява създаденият и написан под негово ръководство и участие колективен монографичен труд „Физическа география на България“, отпечатан през 1966 и 1982 г. в две различни по своя характер издания. Той е част от голямото двутомно съчинение „География на България“. Фундаментално значение има „Атлас на Народна република България“, чийто главен редактор и изпълнител на много от неговите оригинални карти е чл. кор. проф. Ж. Гълъбов. Той се разработва продължително време, отпечатан е в 1973 г.; удостоен е с Димитровска награда.

С участието на Ж. Гълъбов се провеждат три национални конгреса на българските географи. Той има своя принос и значителни заслуги за създаването на Карпато-Балканската геоморфоложка комисия и за провеждането на два от нейните симпозиуми в България.

Проф. Ж. Гълъбов развива също оживена редакторска дейност. Бил е главен редактор на списанията „Географски преглед“, „Известия на Българското географско дружество“, „Известия на Географския институт“, тематичните сборници „Проблеми на географията на Народна република България“ и на други издания; отговорен редактор на географския раздел на „Кратка българска енциклопедия“ и член на Главната редакция на „Енциклопедия „България“.

По време на своята продължителна научна дейност проф. Ж. Гълъбов взема участие в редица международни географски изяви, където представя нашата страна. Присъствувал е на международните географски конгреси в Стокхолм, Делхи и Москва. Взема участие в работата на Международната комисия за изучаване на кватернерния период. Многократно присъства на конгресите на Всесъюзното географско дружество и др. Той е горещ привърженик на сътрудничеството между географите от социалистическите страни, в чийто среди се ползува с голям авторитет на учен и уважение на високоерудирани хора.

В своята продължителна научна дейност проф. Ж. Гълъбов се проявява като човек с прогресивни граждански позиции. Влиза в редовете на Българската комунистическа партия непосредствено след Деветосептемврийската победа. Включва се в процеса за демократизация и реорганизацията на Софийския университет и на Българската академия на науките. Избран е в ръководствата на партийни организации и на Отечествения фронт.

За проявена дългогодишна научна, преподавателска и обществена дейност чл. кор. проф. Ж. Гълъбов е получил всеобщо признание. Награден е с: редица държавни и други отличия

С многогодишната си научна дейност чл. кор. проф. Ж. Гълъбов откроява като учен с богата култура и широк поглед върху географската наука и познание. За него са характерни постоянството, добросъвестността в работата и дълбокото проникновение в същността на физикогеографските и геоморфоложките процеси и явления. Той се придържа към приложението на диалектикоматериалистическия подход при извършване на анализите и синтезите и строгата логическа последователност в изложенията на познанията. Противник е на увлеченията и стихийните предпочитания на модни и конюктурни идеи. Горещ привърженик е на системната работа, събирането и ползуването на богата информация и документация. Многократно изтъква по различни поводи, че научният работник трябва да гори в своята работа, да бъде всеотдаен и готов на големи лични жертви за нея.